

NORGES HØYESTERETT

Den 7. mai 2020 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Webster, Kallerud og Steinsvik i

HR-2020-969-U, (sak nr. 19-165097SIV-HRET), sivil sak, anke over beslutning:

A (advokat Per Danielsen)

mot

X kommune (X kommune
v/advokat Sigmund Eliassen)

B (advokat Vibeke Gjone Bille)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens beslutning om å ikke samtykke til ankebehandling i sak etter barnevernloven om omsorgsovertakelse og fastsettelse av samvær, jf. tvisteloven § 36-10.
- (2) A og B er foreldre til C, som er født 00.00.2014. Hun er altså nå om lag fem og et halvt år gammel. Sammen har de også tvillingene D og E, som nylig har fylt 18 år.
- (3) I perioden 2014 til 2018 mottok barneverntjenesten en rekke bekymringsmeldinger om familien. I løpet av denne perioden brøt foreldrene samlivet. Konfliktnivået var høyt. Mor skal, overfor hjelpeapparatet og andre, ha fremsatt ulike beskyldninger mot far, med et foruroligende innhold. Det dreide seg blant annet om beskyldninger om seksuelle overgrep. Etter en rekke hendelser økte bekymringen for Cs og de eldre søsknenes omsorgssituasjon. Mor unnlot ved en rekke anledninger å møte til avtaler med hjelpeapparatet. Omfanget av bekymringsmeldinger fra ulike instanser som hadde med familien å gjøre økte stadig. Barnehagen skal ha beskrevet en svært bekymringsfull utvikling hos C. Etterhvert begynte mor å holde henne hjemme fra barnehagen. På sin Facebook-side og blogg skal mor ha offentliggjort en rekke uttalelser om familiens indre liv, og beskyldt far for diverse alvorlige straffbare forhold. Mor skal også ha sendt brev til sine naboer med liknende foruroligende uttalelser.
- (4) Den 27. juli 2018 tok E kontakt med sin far og ba om å bli hentet. Han ønsket ikke lenger å bo sammen med moren og hadde rømt fra hjemmet. Far kontaktet barneverntjenesten, som etter samtale med politiet vurderte at det var trygt at E oppholdt seg hos ham. I samtaler med barneverntjenesten den 30. og 31. juli 2018 fortalte E at han og de andre søsknene daglig var

utsatt for omfattende psykisk vold fra mor, og han fortalte også om fysisk vold. C skal ha vært vitne til mye av dette, selv om storebroren gjorde noen forsøk på å skjerme henne. Far skal i samtale med barneverntjenesten den 31. juli 2018 ha fortalt om tidligere drapstrusler fra mor. Han uttrykte stor bekymring for barnas sikkerhet. Barneverntjenesten fattet akuttvedtak om hasteflytting av D og C samme dag.

- (5) Etter akutt plasseringen rømte D fra institusjonen to ganger. Hun dro sammen med mor til Polen, der de oppholdt seg i lengre tid.
- (6) 2. november 2018 traff Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker i Buskerud vedtak med slik slutning, for så vidt gjaldt C:
- «1. **X kommune ved barneverntjenesten overtar omsorgen for C, født 00.002014, jf. barnevernloven § 4-12 bokstav a.**
 2. **C skal ha opphold i godkjent fosterhjem, jf. barnevernloven § 4-14 bokstav a.**
 3. **C skal ha samvær med sin far, B, tre timer seks ganger i året, jf. barnevernloven § 4-19. Barneverntjenesten bestemmer tid og sted for samværene og gis anledning til å føre tilsyn.**
 4. **Det skal ikke være samvær mellom C og hennes mor, A, jf. barnevernloven § 4-19.**
 5. **Mor, A, skal ikke ha rett til å vite hvor C, født 00.00.2014, er, jf. barnevernloven § 4-19.»**
- (7) I samme vedtak tok fylkesnemnda stilling til omsorgsovertakelsen av D og E. Begjæring om omsorgsovertakelse av E ble tatt til følge, og han ble plassert i fosterhjem hos sin far. Begjæring om omsorgsovertakelse av D ble ikke tatt til følge, på grunn av hennes alder og hennes sterke ønske om å få bo med mor. På grunn av tidligere rømninger fra institusjon fant nemnda at D ikke var mulig å plassere.
- (8) Mor brakte vedtaket som gjaldt C inn for Drammen tingrett, som 26. mars 2019 avsa dom med slik slutning:
- «1. **X kommune ved barneverntjenesten overtar omsorgen for C, født 00.00.2014, jf. barnevernloven § 4-12 bokstav a og c.**
 2. **C skal ha opphold i godkjent fosterhjem, jf. barnevernloven § 4-14 bokstav a og c.**
 3. **C skal ha samvær med sin far, B, tre timer seks ganger i året, jf. barnevernloven § 4-19. Barneverntjenesten bestemmer tid og sted for samværene og gis anledning til å føre tilsyn.**
 4. **Det skal ikke være samvær mellom C og hennes mor, A, jf. barnevernloven § 4-19.**
 5. **Mor, A, skal ikke ha rett til å vite hvor C, født 00.00.2014, er, jf. barnevernloven § 4-19.**
 6. ****Rettergangsbot idømmes ikke for A.
(*Rettet den 26.03.2019. Karina V Rankin)»***
- (9) Mor anket saken inn for Borgarting lagmannsrett, som 10. september 2019 avsa beslutning med slik slutning:

«Det gis ikke samtykke til at anken fremmes.»

- (10) Lagmannsretten fant at ingen av samtykkevilkårene i tvisteloven § 36-10 tredje ledd var oppfylt.
- (11) *A* har anket til Høyesterett. Det er i hovedtrekk gjort gjeldende at lagmannsrettens beslutning ikke er tilstrekkelig begrunnet. Videre er det anført at vilkårene for å gi samtykke til ankebehandling både i tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav b og c er oppfylt.
- (12) *X kommune* har inngitt tilsvar og anført at det ikke er saksbehandlingsfeil ved lagmannsrettens beslutning. Lagmannsretten har gitt en tilstrekkelig begrunnelse for at vilkårene etter tvisteloven § 36-10 ikke er oppfylt.
- (13) *B* har sluttet seg til kommunens syn.
- (14) Ved kjennelse 8. januar 2020 besluttet Høyesteretts ankeutvalg at saken skulle stanses i påvente av endelig avgjørelse i barnevernssakene behandlet i storkammer, HR-2020-661-S, HR-2020-662-S og HR-2020-663-S. Etter at storkammeravgjørelsene ble avsagt 27. mars 2020, fikk partene anledning til å sende inn merknader om betydningen av disse avgjørelsene for saken. Den ankende part har inngitt merknader.
- (15) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at utvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling. Dette omfatter blant annet om de lovbestemte vilkårene for ankebehandling i lagmannsretten er oppfylt. Ved denne prøvingen har utvalget full kompetanse.
- (16) Dersom noen av ankevilkårene er oppfylt, hører spørsmålet om det skal gis anketillatelse for hele eller deler av saken under lagmannsrettens skjønn. Høyesteretts kompetanse er da begrenset til å prøve om skjønnet og den begrunnelse som eventuelt er gitt for dette, er forsvarlig, jf. blant annet HR-2017-776-A avsnitt 27 og 57. Som ledd i prøvingen av lagmannsrettens beslutning må ankeutvalget vurdere om tingrettens saksbehandling, herunder dens beslutningsgrunnlag og begrunnelse, medfører at det kan foreligge en krenkelse av retten til familieliv etter Grunnloven § 102 eller Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8 dersom tingrettens dom blir stående som endelig avgjørelse i saken, jf. HR-2020-661-S avsnitt 61.
- (17) Det fremgår av Høyesteretts avgjørelser i storkammer 27. mars 2020 at det i lys av nyere rettspraksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) er behov for visse justeringer i norsk barnevernpraksis. Utvalget viser her særlig til HR-2020-661-S avsnitt 112:

«Noen av EMDs dommer har vist at beslutningsgrunnlag, avveining eller begrunnelse ikke alltid har vært tilstrekkelig. Særlig har EMD konstatert krenkelser i tilknytning til myndighetenes plikt til å arbeide for gjenforening av barn og foreldre.»

- (18) Plikten til å arbeide for gjenforening har sammenheng med at det som utgangspunkt skal legges til grunn at det er best for barnet å bo hos sine biologiske foreldre – det biologiske prinsipp. Dette er fremhevet av EMD i mange saker, blant annet i storkammerdom 10. september 2019 Strand Lobben med flere mot Norge, jf. også HR-2020-662-S avsnitt 51. I avsnitt 86 i HR-2020-661-S fremheves betydningen av at hensynene til familieband – både for foreldre og barn – er godt synlig i begrunnelsen fra barnevernet, fylkesnemndene og domstolene. Det heter så:

«I den enkelte sak må det komme tydelig frem at disse hensynene er vurdert, og hvilken vekt de er tillagt ved avveiningen mot forhold på barnets hånd.»

- (19) Ved vurderingen av *omsorgsspørsmålet* tok tingretten som et av sine utgangspunkter at det normalt vil være til barnets beste å vokse opp hos sine biologiske foreldre. Retten kom likevel til at omsorgsovertakelsen måtte opprettholdes. Ved denne vurderingen gikk retten grundig inn på barnets særlige omsorgsbehov. Videre har den gjort en omfattende vurdering av mors omsorgsevne. Det pekes på forhold i hjemmet som har vært skadelige for barnet og årsak til hennes skjevutvikling. Retten fremhever også en rekke urovekkende forhold når det gjelder den praktiske omsorgen for barnet. Muligheten for å sette inn hjelpetiltak er vurdert.
- (20) Lagmannsretten bemerker i sin vurdering av tingrettens dom blant annet at alle relevante momenter er vurdert og at de er godt avveid.
- (21) Ankeutvalget er enig i at tingrettens dom er grundig og godt begrunnet når det gjelder omsorgsovertakelsen.
- (22) Etter ankeutvalgets oppfatning er det ingen saksbehandlingsfeil ved lagmannsrettens behandling av spørsmålet om omsorgsovertakelse.
- (23) Ved vurderingen av *samværsspørsmålet* la tingretten til grunn at det er tale om en langsiktig plassering og at hensikten med samværene derfor skal være at barnet skal opprettholde kjennskap til sitt biologiske opphav. For så vidt gjelder mor kom imidlertid retten til at hun ikke gis anledning til samvær overhodet. Båndene mellom barnet og moren vil altså brytes fullstendig. Lagmannsretten har når det gjelder samværsspørsmålet bare kort vist til at den ikke fant vesentlige svakheter ved tingrettens avgjørelse av samværsspørsmålet.
- (24) Etter at ting- og lagmannsretten traff sine avgjørelser er rettstilstanden nærmere klarlagt gjennom storkammeravgjørelsene. Det vises særlig til HR-2020-661-S avsnitt 143 følgende hvor det fremgår at den overordnede målsettingen skal være å oppnå gjenforening av barn og foreldre. En omsorgsovertakelse er derfor i utgangspunktet midlertidig. Så lenge gjenforening er målsettingen skal samvær bygge opp under dette. Samværet skal ikke bare sikre at barnet vet hvem foreldrene er, men også bevare muligheten for gjenforening. Det fremgår også av storkammeravgjørelsene at det stilles strenge krav til begrunnelsen i barnevernssaker. Kravet til begrunnelse skjerpes ytterligere dersom målet om gjenforening er gitt opp, se HR-2020-661-S avsnitt 164 følgende.
- (25) I lys av disse prinsippene er ankeutvalget kommet til at tingrettens dom ikke i tilstrekkelig grad underbygger og begrunner at mor helt skal fratras muligheten til samvær med sitt barn. Tingretten ser ut til å legge avgjørende vekt på risikoen for at mor vil bortføre barnet. Denne faren er godt belyst og begrunnet. Men det mangler en nærmere vurdering av om myndighetene har mulighet for å sette i verk tiltak slik at samvær kan gjennomføres på en trygg måte.
- (26) Ankeutvalget er på denne bakgrunn kommet til at det kan foreligge en krenkelse av retten til familieliv etter Grunnloven § 102 eller EMK artikkel 8 dersom tingrettens dom i samværsspørsmålet blir stående som den endelige avgjørelse om dette.
- (27) Avgjørelsen er enstemmig.

SLUTNING

Lagmannsrettens beslutning oppheves for så vidt gjelder As anke over fastsettelsen av samværet.

Knut H. Kallerud
(sign.)

Bergljot Webster
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)